

Un viatge de recerca

La llegenda del Puig de Pollença

Per recuperar l'hegemonia que pertoca a **Miquel Costa i Llobera** es proposa fer un viatge de recerca que permeti redescobrir l'insigne pollencí a través dels seus poemes. El viatge de recerca esdevindrà, també, un viatge físic que en aquest cas concret ens portarà al Puig de Maria. A través del poema “La llegenda del Puig de Pollença” l'alumnat descobrirà uns fets llegendaris que Costa coneixia prou bé per la tradició oral del poble de Pollença.

Context

“La llegenda del Puig de Pollença” fou escrita per Miquel Costa i Llobera l'any 1885, quan tenia 31 anys i estava a punt d'anar-se'n a Roma per estudiar la carrera eclesiàstica. En el pròleg de *Poesies (1885)* que inclou aquest poema, Costa escriu:

“Are, tranquil respecte d'axò, tan sols me resta entregar humilment en mans de l'honrada Mallorca aquestes fulles escrites ab paraules apreses de la seua boca, aquestes notes de curta melodia, però sortides del cor ò inspirades en les belleses y tradicions d'aquesta benvolguda terra de mos pares”.

Argument

La llegenda

L'eix de "La llegenda del Puig de Pollença" es troba lligat a la trobada de la imatge de la Mare de Déu, el preludi de la qual fou la visió de les tres ermitanes de Can Sales, Flor Ricomana, Simona i Dolça, que encara ara són representades per tres nines a la processó del dia de la Patrona.

La llegenda diu que en el segle XIV, tres dones, Flor Ricomana, la seva filla Simona Obtzina i Dolça Blanch, que vivien retirades al bosc de Can Sales on practicaven la vida contemplativa, veieren la imatge de la Mare de Déu a l'altura del Puig de Pollença. Aquesta visió es repetia cada dia a la posta de sol. La Verge apareixia acompanyada de raigs de llum, que es feien més intensos els dissabtes, dia que es dedica a la Mare de Déu. Les dones comentaren aquesta visió al seu director espiritual, i quan el poble se n'assabentà va pujar en processó fins a dalt puig i, allà, entre les mates, descobriren la imatge.

El primer cop que s'hi celebrà l'eucaristia, tot i que no hi havia cap mena de temple, quan el capellà alçà Déu, la forma li fugí de les mans i s'alçà per sobre els presents, que restaven astorats, marcant un trajecte concret. Aquest va ser interpretat per tots com l'expressió de la voluntat divina, que d'aquella manera

marcava els límits de l'ermita que s'havia d'aixecar en aquell indret. (Historiador, Jaume March, revista *Caramella 21* - Fotografia antiga de les dones de Can Sales que sortiren a la processó de la Patrona)

La història

A la *Historia de Pollensa*, Mateu Rotger afirma que no hi ha cap testimoni escrit de les esmentades aparicions ni de cap altre acte miraculós. Argumenta que la iniciativa d'erigir l'ermita pot respondre molt bé a la voluntat del poble de cercar la protecció divina davant la pesta negra que castigava brutalment la població d'Europa.

El 31 de març d'aquest any, el bisbe de Mallorca, Berenguer Balle, autoritzà la construcció d'una capella al cim del puig, tal com havien demanat els jurats i veïnats de la vila. La seva construcció fou ràpida i les nombroses deixes dels morts de la pesta negra i les almoines dels supervivents atemorits afavoriren les obres. El 1348, Mallorca, punt estratègic en les rutes comercials, va ser un dels primers llocs d'Espanya afectat per la pesta negra.

Rotger constata també que catorze anys després de l'inici d'aquella construcció, és a dir, el 1362, habitaren a dalt del puig tres dones que foren Flor Ricomana, Simona Obtzina i Dolça Blanch, amb l'objectiu de viure en comunitat. Al cap de pocs anys, elles tres constituïren una comunitat religiosa, adoptant primer la regla de Sant Pere (1370) i després la de Sant Agustí (1388).

Des de llavors l'ermita ha conegut èpoques d'esplendor i d'altres d'autèntic abandonament com fa constar Costa al poema. L'esplendor del segle XV aportat per la riquesa i les classes nobles que confiaren les seves filles al monestir del Puig s'esvaí durant el segle XVI, ja que el bisbe de Mallorca manà tancar el monestir.

Precisament en el càntic sisè "Extinció del convent", Costa esmena que de res serviren ni la protesta, ni les accions dels jurats, ni del batle pollencí -que en aquell temps era Joan Mas- per evitar el tancament.

El Puig restà tancat setanta-tres anys. El 1638, els jurats de la vila aconseguiren del bisbe Juan de Santander que els fos concedida l'administració de l'antic monestir del santuari, ja que les monges no es podien fer càrrec del manteniment i de la restauració de l'edifici. El Puig de Maria tornà a ser obert al culte, administrat per una obreria sota la supervisió de l'autoritat civil de la vila i un capellà de la parròquia.

Durant tots aquests segles s'han fet obres de conservació i d'altres de reforma com la d'estil neogòtic que va impulsar Costa i Llobera i va projectar l'arquitecte Bartomeu Ferrà. Llavors varen suprimir la decoració barroca i el retaule existent per tornar a l'església el primitiu estil gòtic. Durant el segle XX, el Puig ha estat atès per ermitans (1971-67), per monges del Sagrat Cor (1968-87), i des del 1988 per donats i administrat per una obreria.

La devoció

A "La llegenda del Puig de Pollença" Costa també fa referència al paper que ha tingut i té l'ermita dins la cultura popular de Pollença; concretament en el càntic vuitè, "La casa hospitalària".

Tot i que la patrona del poble és la Mare de Déu dels Àngels, els pollencins, majoritàriament, a l'hora d'encomanar-se a una divinitat per demanar algun favor trien la Mare de Déu del Puig.

Aquesta devoció per la Verge és recollida en el poema de Costa quan fa referència a una sala on podien veure ofrenes de tota mena: vestits de nadons, fotografies de persones i, curiosament, unes orles humorístiques de les quintes dels soldats d'aviació, que feien el servei a la base aèria del Port de Pollença. "Aquí podem veure com en el cas de la imatge de la Mare de Déu del Puig es compleix l'ús terapèutic d'una verge o sant tal com es coneix el fenomen dins l'àmbit de l'antropologia". (Historiador, Jaume March, revista *Caramella* 21).

La festa

El càntic novè narra la segona festa de Pasqua que se celebra allà dalt. Descriu que hi havia balls i xeremies, i que hi gaudien amos i missatges, pobres i rics. Aquell dia es feia una gran torrada de cabrits i bous, que durant l'any pasturaven per la muntanya del Puig, a més a més, es rostien porcs i es torrava algun bou o vedella. Tota aquesta carn se servia gratuïtament a tothom que anava al dinar. Això feia que molta gent hi pujàs. "Un dels altres atractius -segons explica l'historiador Jaume March- era el ball, que anava lligat a un costum que no tingué continuïtat després de 1869, de l'elecció de les dansaires, joves escollides per la seva bellesa i elegància, i se suposa d'una posició social". En aquesta festa, que no s'ha perdut però sí que ha minvat en assistència, durant l'eucaristia es continuen cantant les cinc estrofes del càntic tercer del poema de Costa amb música de Guillem Massot:

"Mirau-la... és dolça l'imatge antiga:
sa cara afable tota somriu,
i, essent de pedra, par que vos diga:
—¡Som vostra mare; fillets, veniu!—"

La conclusió

Un vel de melancolia sembla envoltar la conclusió: el poble perd les cançons, tonades, rondalles, les dites i llegendes com ara la del Puig de Maria. El poeta exposa aquesta preocupació l'any 1885 i demana protecció a la imatge venerada.

"Passaren, finiren antigues usances"

A la darrera l'estrofa Costa esmenta la *Salve*. Quan un arriba a Pollença hi ha un revolt molt tancat, conegut com la Salve, des del qual es veu el Puig, i temps enrere la gent, potser encara ara n'hi ha que conserven el costum, se solien senyar i resar aquesta oració.

"Quan perd o descobri l'altura sagrada lo fill de Pollença, per tots sos camins, la Salve us envia jamai oblidada... Oh! Vos a tota hora del poble invocada siau Reina i Mare dels cors pollencins!"

Poema

La llegenda del Puig de Pollença

I LES ERMITANES

Altars són les muntanyes
de bon aroma ungits:
com l'àguila s'hi posa
la glòria de Déu viu.
Pareixen grans onades
que alça a l'espai sens fi
la terra conmoguda
per un immens desitg.
Bé estan en la muntanya
los cors més escollits:
pregant s'hi transfiguren,
semblants a Jesucrist.

Muntanya de Ca'n Sales,
tú bé ho podries dir,
que de tres santes fores
l'estatge beneït!
Tres dones que semblaven,
allà dalt l'aspre cim,
present que an el cel feia
la vall dels pollencins.
Una endolada viuda
com la violeta humil,
les altres dues verges
com lliris no collits.
Nomia una Simona,
l'altra era Dolsa Albí
y l'altra de Floreta
portava el nom senzill.
Del cel colomes castes
amunt feren el niu:
allà i mon no hi sabia,
però los àngels sí.
De vida d'ermitanes
en lo rigor aspriu,
trobavan la delícia
del místic paradís.
Bons eran tots sos dies,
d'hivern com en l'estiu,

fruitant en bones obres
i en bon amor florint.
Flors de tot l'any hermoses,
los pensaments senzills
al raig del sol obrien
i a l'ombra de la nit.
De bàlsam i de llàgrimes
lo cor tenian ric,
dolcíssim com la bresca
de mel de romaní.
Pregàries aprenien
de la remor dels pins,
de les augustes penyes,
repòs contemplatiu.
D'allà, bé descubrien
lo bo d'aquest país;
sols lo millor no ho veien,
Que eren les tres humils!

La costa de Ca'n Sales
pujau, oh pollencins!
Veureu encara senyes
del ermitatge antich.
Passaren cinc centúries
des que se va abolir,
i encara hi ha l'aroma
d'aquells tres cors humils.
La tòrtora hi sospira
son cant suau y trist...
i és veu de les ruïnes
que parla l'esperit.

II

LA VISIÓ

És l'hora de la pau.
Allà, sobre el mar blau,
s'adorm el dia;
i misteriós el vent
escampa dolçament:
Ave, Maria!

Ja el cel com un safir
comensa a descobrir
sa pedreria;
i eixint l'estel brillant

saluda tremolant:
Ave, Maria!

És l'hora en què el catiu
enyora el camp nadiu
    més que de dia;
i l'ànima feel
sospira més pel cel:
Ave, Maria!

Les dones del desert,
amb lo seu cor obert
    a l'harmonia,
comencen l'oració...
mes, ah!, quina visió
    les extasia?

El puig, que just davant
s'aquell paratge sant
    se descobria,
floreix en viva llum
i vessa rich perfum
    de melodia.

I és llum de tal claror,
que el bell estel d'amor.
    s'hi eclipsaria;
i es tan excels cantar,
qu el temps, per escoltar
    ja no fa via.

La nit, del vel obscur,
degota un rou més pur,
    dolça ambrosia,
encant de tal dolçor
que adorm, amb la dolor,
    la malaltia.

Oh santa nit de Déu!
Qui el nou misteri teu
    descobriria?
Les dones d'oració
no saben tal visió
    què els anuncia.

Si no els ho diu el cel,
tal volta el cor feel
    los ho diria...
Ah! el cor be les ho diu

tot ressonant festiu:
Ave, Maria!

Un dissapte bell d'abril fou la nit clara
en què el Puig se coronà de lluminària.
Prou ne guardan dins el cor la recordança
les tres dones penitents de la muntanya.
Fent-ne festa tot seguit (ditxosa octava)
fent-ne festa els ha passat una setmana.
Ja dissabta torna esser, ve l'horabaixa
ja se'n puja de la vall encatifada
lluny i fondo lo ressò de la campana;
ja la nit reina de pau s'adorm en calma;
ja és tot fosca, i dalt el Puig ja trenca una auba!

Cors que veis la llum del cel a la muntanya,
dau-ne noves al poblat que no l'alcança!
Noves donen al confès les ermitanes,
al confès noves han dat del bell miracle.
Ja pel poble pollencí la veu s'escampa.
Què serè, que no serà? tothom demana;
i se miran el bell Puig que davant s'alça
com un trono protector de l'encontrada.
Diu que ja dels sarraïns l'antiga raça
de *Maria* an aquest Puig l'anomenava.

III

INVENCÍÓ DE LA SAGRADA IMATGE

Xalesta es desperta l'auga
d'una diada de maig,
les campanes de Pollença
l'escometen repicant;
i en processó jamai vista
del poble petits i grans,
tothom amb un cor, se'n pugen
cap an el Puig empinat.
Allá els sacerdots salmegem
amb la creu alta davant;
i es sent lo resar del poble
com la remor d'un eixam,
que pel coster floridíssim
molt bellament hi escau.
Si penosa és la pujada
sense camí ni tirany,
l'esperança és falaguera
i el fervor agosarat!

Entre plantes atapides
la gentada s'obri pas,
i els peus dels devots perfumen
verges floretes del camp.
Ja més amunt sols trepitgen
blaves roques desiguals,
y ja escampen la mirada
tot a l'entorn: ja són dalt!
Ravells i mates sols troben
damunt aquell cim tot ras;
i la gent sols no hi descansa,
que no reposa l'afany.
De sopte crida: –miracle!
la veu pura d'un infant;
i tothom s'arremolina
prop d'un ravell que és mes alt.
Dins el ravell –oh prodigi!
oh ric tresor afinat!–
Una imatge de Maria
veuen los ulls assombrats.
Rompudes cauen en terra
les rames que hi ha davant;
les altres fan a la imatge
dosser d'humil majestat.
De genolls davant la Verge
tothom a tal vista cau,
i dels cors brolla la Salve
més fervorosa que mai.
Salve! els sacerdots li diuen
amb solemne magestat,
lo poble ab sospirs confusos...
i els cors més dolços plorant!

A la Reina de l'altura
los peus li van a besar,
a dins son trono de rames,
tots son humils cortesans.
D'un en un, tothom l'adora;
i molts li donen, passant,
en lloc d'ofrena piadosa,
un mot del cor inspirat.
Oh amorosa lletania,
qui te pogués conservar
per fer-ne un collar de perles
a la Verge dels penyals!

–Dolça glòria de Pollença,
vos ne duren allà baix;
i honrada sereu del poble

sobre digníssim altar—.
 Això diuen a la Verge
 los sacerdots i jurats,
 i prenen l'augusta Imatge
 per tornar-se'n a la vall.
 La processó ja fa via,
 la figura aixequen ja ..
 Però, miracle!, és tornada
 tan feixuga per baixar,
 que del cim no la mouria
 ni la forsa d'un gegant:
 damunt el Puig l'ha fixada
 la divina voluntat!
 Prou que ho entén la fe viva
 dels pollencins a l'instant,
 i del ravell en les rames
 la Imatge tornan posar.
 Per tenda y dosser hi dexan
 la bandera de domàs,
 que els pelegrins venturosos
 conduí fins allà dalt.
 Poncella és allò d'un temple
 que allà mateix alçaran,
 castell excels de la Reina
 demunt son poble estimat.
 Ah! el *Puig de Santa Maria*
 ja n'es el trono reial!...

Dins lo camaril de rames
 la Mare-de-Déu roman:
 los que davallan s'hi giran
 fins que la poden mirar;
 i un amorós arreveure
 dins cada mirada hi ha,
 com l' arreveure que donen
 les flors an el sol de maig.

*Mirau-la... és dolça l'Imatge antiga:
 sa cara afable tota somriu,
 i, essent de pedra, par que vos diga:
 —¡Som vostra mare; fillets, veniu!—*

*Du vestidura llarga i folgada,
 color del h'àbit de la Mercè;
 dihent que és ella que ha rescatada
 de la morisma la nostra fe.*

*En lloch de ceptre, té en la mà dreta
 una senzilla mota de flors;*

*mostrant que estima tota floreta,
que rep l'ofrena de tots los cors.*

*Sobre el cor porta son braç esquerre
l'infant dolcíssim: també riu ell;
i en lloc del signe de cels i terra,
dins ses manetes, mostra un aucell.*

*És que convida l'ànima pura
perque se posi tota en ses mans,
i allà trega ales, volant segura
a on no arriben cruels milans.*

*Si al ull és tosca la Imatge antiga,
bé és agradosa per l'esperit.
Son encant místic no cal que el diga:
lo cor del poble bé l'ha sentit!*

IV

LO NOU TEMPLE

De nou s'en munta an el Puig
tota Pollença devota,
per l'ara santa posar
sobre aquell altar de roca.
Llencència ha dat Berenguer,
bisbe volgut de Mallorca,
per fer capella en el lloc
que Déu amb prodigis mostra.
Quin aire pur, tot de cel,
los pits allà dalt conforta,
com a poblat d'esperits
que els cors feels agombolen!
Baix de la Mare-de-Déu
l'ara sagrada ja posen:
pareix que el terme a l'entorn
se vest de bellesa nova,
i el cel amb més majestat
sublima la inmensa volta.

Un sacerdot escollit,
cobert amb mística roba,
ple de misteri son cor,
a l'ara santa s'acosta.
Diu Missa... ja ve el moment
en què el Rei d'eterna glòria,
anyell que lleva el pecat,

víctima pura, s'immola.
 Ja el sacerdot alça Déu;
 tot calla, tothom se postra...
 De prest ab un crit confús
 aquella altura ressona.
 De les mans del sacerdot,
 oh miracle!, és fuita l'Hòstia,
 i sobre el poble assombrat,
 sol de les ànimes, vola.
 Amb serena resplandor
 senya per l'aire ampla volta,
 i dins les mans de l'Ungit
 altra vegada se posa.

—L'espai del temple per fer
 Déu mateix aquí demostra:
 Oh mil voltes beneït
 temple senyat ab un Hòstia!—

Així esclama el sacerdot,
 axí ho repeteix el poble.
 Qui dirà el fervor sagrat
 d'aquells cors en aquella hora?
 Àngels de llum, esperits
 que hi bategàreu de glòria,
 digau-ho amb llengua del cel,
 que la del món no ho comporta!

V

FUNDACIÓ DEL MONASTIR

En lo nou temple del Puig
 honor de Pollença bella,
 per encantar més el cel,
 gran monestir s'aixeca.
 Castes verges allà dalt
 faran cort a la gran reina,
 formaran verger suspès
 en perpètua primavera.
 Amb lletres de son segell
 lo Rei d'Aragó ho ordena,
 perquè allà sempre seguit
 preguin per l'ànima seva.
 Ai! tan tacada la veu,
 tacada de sang parenta,
 que centúries d'oracions

vol que ressonin per ella ..
Rei en Pere del Punyal,
debaixa en pau a l'ossera!

Arbre plantat a bon lloch
ben prest les rames aixeca,
i lloc de Déu és el Puig
perquè un monastir hi cresca.
Pugen, pugen allà dalt
de marès una pedrera:
com en grandíssim castell
les parets allà s'estenen.
S'estenen llargs corredors,
ont cada cel·la modesta,
si és una tomba pel cos,
mostra un cel per la finestra...

Oh! quin niu per l'esperit
que en tot a son Déu contempla.
aquell lloc des d'on se veu
l'obra de Déu molt més bella!
Forman terra, cel i mar
una harmonia xalesta
que, penetrant en el cor,
calma, depura i eleva.

Bé que ho senten dalt el Puig
dolces verges que hi professen,
del Pare Sant Agustí
seguint la sagrada Regla.
Ja s'apleguen a l'estol
colomes d'altra ribera;
filles del noble casal
ses riques gales hi deixen.
Costoses llànties d'argent
són estels de la capella,
davant retaule pintat
que imatges pures ostenta.
S'estén l'immens refetor,
se'n munta la torre austera,
com a guarda tutelar
del poble que a baix contempla.

Que està de bé a tal redòs
l'amable vila modesta,
mentres s'aixequen al cel
tantes mans pures sobre ella!

VI

EXTINCIÓ DEL CONVENT

Per dos segles florí la primavera
dins la sagrada soledat austera
d'aquell altíssim clos.
Quantes verges prudents allà passaren,
que les místiques llanties conservaren
enceses per l'Espòs!

Ah! si la llantia s'apagà d'alguna
no faci el seu record taca importuna
sobre'l sagrat convent:
per una estrella del cel blau despresa
no perd sa resplandor ni sa puresa
l'altíssim firmament.

Nous perills la ribera amenaçaven:
sovint a nostres platges arribaven,
semblant desolació,
corsaris africans, fills de Mahoma...
i a les roques hont nia la coloma,
allà hi vola el falcó.

Mes, de Mallorca la ciutat murada
clausura va oferir més resguardada
pel bell estol del Puig:
Prou pena li costà deixar l'altura
i aquella antiga, maternal figura
que d'allà dalt no fugí!

Adéu pregàries, cántics, salmodies,
visions, llàgrimes pures, alegries,
vesllums d'un altre mon...
Vos enyoren les flors de l'encontrada
i diuen: Què s'és feta la rosada,
divina de l'Hermon?

VII

RUÏNES I VISIONS

Ja l'altíssim monastir
blanques verges no l'habitan:
colomer abandonat
se va desfent cada dia.
Claustre, cel·les, temple i tot

és ara inmensa ruïna,
on la lluna se condol
i el vent que hi entra sospira.
Dins lo que era hortet florit
creix espinosa l'aritja,
i pel trispol tot herbós
pastura la cabra aspriva.
Arcs se veuen mitx romputs
i jàsseres espoltrides;
per les cruïades parets
l'eura ufanosa s'enfila.

Tota sola en son altar,
tota sola, nit i dia,
la dolsa lmatge sonriu
sobre un poble que l'oblida.
Ja sols no hi puguen romeus,
i allà només la visita,
entrant pels vidres romputs
l'oranella fugitiva,
o pel portal sempre obert,
l'anyellet de la garriga
que dins l'ombra va a sestar
quan crema el sol a migdia.
No hi ha més llantia de nit
que els ulls de l'òliba trista,
i ella canta amb to funest
quant ve l'hora de matines.
Ai, qui t'ha vist i te veu,
Puig de Pollença florida!

Si el món s'oblida del Puig,
en el cel no se n'obliden:
l'ombra muda de la nit,
quantes coses ne diria!
Los infantons innocents,
los angelets de la vila,
a les mares han contat
meravella mai sentida..
Diu que els dissabtes de nit,
a dalt del Puig de Maria,
veuen fileres de llums
que per l'altura caminen,
admirable processó,
mig perduda entre celístia,
Que va del molí esfondrat
fins a l'església en ruïna.
—Són àngels baixats del cel?
—Són verges que alla florien?

Això no ho saben los nins,
los angelets de la vila;
però diuen amb candor
la meravella que han vista,
Déu, per boca dels infants,
a tot un poble predica...
Lo que el prodigi vol dir
bé Pollença ho endevina:
és que a son trono d'amor
la Verge son poble crida!
Com més cada mare ho sent,
més ne román pensativa:
—Són àngels baixats del cel?
—Són verges què allà florien?

VIII

LA CASA HOSPITALARIA

L'altura sagrada
ja torna a florir
amb càntics i festes
dels bons pollencins.
Lo sant oratori,
que un temps era ric,
amb voltes modestes
se deixa cobrir.
L'immens edifici
reneix més humil:
si fou per la Verge
sagrat monestir,
serà la posada
del seus pelegrins.

Tothom que hi arriba
n'és ben acollit,
Que el cor d'una Mare
lo reb allà dins!
Si n'és lo moblatge
modest i senzill,
tot net com la plata
pareix que somriu.
Qui hi puja una volta
ja hi torna sovint:
si amb passes no hi torna,
bé hi va ab lo desitg.

Favors de la Verge
publiquen sens fi
quadrets i mortalles,
joiells i vestits,
 presents que allà deixa
 qui sap agrair.

Qui vol veure l'auga
com neix mar endins,
qui admira belleses,
qui cerca aire fi;
que pugi a l'estatge
dels bons pelegrins.
Tal volta hi reculli
per son esperit
morades violetes
i blau romaní...

IX

LA FESTA

Quant riu la Pasqua florida
darrera l'hivern que fuig,
Pollença alegre convida
per la gran festa del Puig.

La pagesia abundosa
allà mostra sempre igual
la bisarria agradosa
de costum patriarcal.

Totes les gents arribades
troben taula i bona amor,
i s'ompl fins a set vegades
aquell immens refetor.

Eixorden les xeremies;
mes, qui les engegarà,
si canten les alegries
d'un poble senzill i sà?

Les enjoyades *danseres*
renoven el ball honest:
mallorquines vertaderes
només conexen aquest.

Sempre noves s'hi mostregen

les sedes del temps passat;
vestits a *l'ampla* rumbegen
los *amos* de cor honrat.

Prop de la Mare divina
gaudeix lo pobre amb lo ric;
i el sermó a tots il·lumina
amb glòries del temps antic.

Aquí l'alegria franca
s'agermana amb l'oració:
res an el poble li manca
dins l'antiga tradició.

Tal festa en santa alegria
la senzillès sols la fa:
Si el poble la pert un dia,
també la festa es perdrà.

X

CONCLUSIÓ

Passaren, finiren antigues usances;
com muden los trajos, lo viure ha mudat;
i els pobles s'empenyen perdent recordances,
perdent fins les dolces, feels esperances,
com fulles despreses d'un ram esflorat.

Cansons i tonades, tresor de poesia,
encant ja no tenen pels cors inquietes;
les belles rondalles que l'avi sabia,
i fins les pregàries que tant repetia,
per clubs i diaris oblidan sos néts.

Ja el Puig no en demana, no en vol ja de festes:
Ai! una d'escarni son temple n'ha vist...
Fugiu de l'altura, memòries ferestes,
pujau, cors plorosos y verges modestes:
rentau més la taca d'un dia tan trist.

Lo temple en silenci pareix que hi enyora
la cort de la reina, que sola roman,
l'estol com angèlic que prega i adora...
I a vostra muntanya, mai més, oh Senyora!,
cors d'ànimes santes, mai més tornaran?

I en tant, dolça Reina!, mirau per Pollença

tan rica en belleses i en nobles trofeus;
del mal que hi havia, del mal que hi comensa
salvau-la per sempre; siau sa defensa:
si té moltes culpes, està a vostres peus!

Quant perd o descobri l'altura sagrada
Lo fill de Pollença, per tots sos camins,
La Salve us envia jamai oblidada...
Oh! Vós a tota hora del poble invocada,
siau Reina i Mare dels cors pollencins!

*Les estrofes destacades tipogràficament foren objecte de dues partitures: la del mestre Bartomeu Torres Tries i la del mestre Guillem Massot Beltran, amb motiu de la Peregrinació Diocesana del 23 de maig de 1886. Aquesta darrera versió es convertí en l'himne de la Mare de Déu del Puig de Pollença, que canten el Dilluns de Pasqua Florida.

Proposta educativa

Aquest viatge de recerca té com a objectiu donar a conèixer el poema "La llegenda del Puig de Maria" i està adreçat a l'alumnat de primària. En funció del curs, la comprensió lectora del poema es pot limitar a un nombre de càntics concrets.

1. Abans de la sortida:

Haver realitzat una lectura inicial del poema o dels càntics que es considerin oportuns en funció del nivell de l'alumnat per poder entendre el vocabulari.

Informació prèvia de la llegenda del Puig de Maria i, en cursos superiors, informació i també recerca per part de l'alumnat de la història del Puig de Maria.

2. A dalt del Puig.

Llegir el poema i anar descobrint els elements que s'hi esmenten com ara la Salve, Can Sales, la torre del molí vell ara en runes, etc.

Posteriorment, descobrir algunes qüestions que preocupen el mateix autor i que ell esmenta perquè en quedi constància.

1. Quin coneixement té l'alumnat de la llegenda del Puig? (Si s'ha tractat a classe aquesta qüestió es podria esmentar allà mateix)

2. Quin coneixement té l'alumnat del pancaritat del Puig de Pollença?
3. Establir un diàleg-debat sobre la necessitat o no de conservar les nostres llegendes i costums per mantenir viva la història i tradicions de Mallorca, i en aquest cas de Pollença.